

Obsah

Štúdie

- Petr MAREČEK**
Ž 130 v Knize žalmů a v Matoušově evangeliu 1-24
- Marek VAŇUŠ SVD**
„Z úst nemluvniat a dočiat...“ Echo obrazu Ž 8,2b.3 v Mt 1,14-16 .. 25-40
- Libor MAREK**
Vojnový zvitok XII a jeho alúzie na Žalm 24 41-57
- Helena PANCZOVÁ**
Technika prekladu z biblickej gréčtiny (2): Druhy techník prekladu starovekej literatúry a príklad prekladu particípií v slovenskom komentárovom preklade 58-73

Poznámky

- Blažej ŠTRBA**
Prečo „odoprel si“ v Ž 8,6a 74-85
- Recenzie 86-89
- Oznamy 90

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník V (2013), číslo 1

Vydáva Univerzita Komenského v Bratislave, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510

Rediguje: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Peter FEDOR (Lubica) – Juraj FENÍK (Košice) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Prešov) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTÉS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavel VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Výkonný redaktor: Martina Korytiaková

Jazyková úprava: Elena Slaná

Obálka: Martin Kňazek

Na príprave publikácie sa podieľali aj Mária Mihulcová a Michal Válka.

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman) alebo vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verziou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posilať na adresu redakcie alebo na kniznica@xaver.sk.

Bankové konto: 4016292755/7500, IBAN: SK19 7500 0000 0040 1629 2755

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia. Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 5,- €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Contents

Treaties

Petr MAREČEK

The Psalm 130 in Psalter and in the Gospel of Matthew 1-24

Marek VAŇUŠ SVD

“From the mouth of infants and nursing babes...” Psalm 8:2b,3
and its echo in Matt 21:16 25-40

Libor MAREK

War Scroll XII and its Allusions to Psalm 24 41-57

Helena PANCZOVÁ

The technique of translating from Biblical Greek (2): Kinds of translation technique in translating ancient literature and the example of the translation of participles in the Slovak commentary translation 58-73

Notes

Blažej ŠTRBA

Why “you have denied him” in Ps 8:6a 74-85

Reviews 86-89

Communications 90

Žalm 130 v Knize žalmů a v Matoušově evangeliu

Shrnutí

Záměrem této studie je jednak upozornit na poselství Žl 130 a jeho důležitost v rámci kompozice Knihy žalmů a jednak poukázat na jeho použití v Matoušově evangeliu v souvislosti s představením osoby Ježíše a jeho významu.

Tato studie se člení do čtyř hlavních částí. První část se zmiňuje o význačnosti a důležitosti Knihy žalmů a Žl 130 jak v církvi, tak v židovství. Druhá část se zabývá historickým pozadím vzniku žalmu 130 a jeho kontextem v Knize žalmů. Nejprve je věnována pozornost utváření sbírky tzv. „Poutních písní“ nebo „Písní výstupů“ (Žl 120–134), dále je pak projednávána problematika literárního druhu, tradice a redakce Žl 130, nakonec je stanovena datace a prostředí jeho vzniku. Ve třetí části je jednak navrženo členění a struktura Žl 130 a jednak nabídnuta analýza textu dle navrženého členění. Čtvrtá část se soustředí na použití žalmu 130 v Matoušově evangeliu, a to na přítomnost v. 8 v Mt 1,21. Použitím tohoto starozákonního textu evangelista Matouš nejen zobrazuje Ježíše s účinnou mocí, která je vyhrazena pouze Bohu a která náleží k jeho hlavním příznačným rysům, avšak rovněž zdůrazňuje, že spásná aktivita Boží ohlášená v Žl 130,8 dochází svého naplnění v díle Ježíše Krista, které je představeno jako dar pro „jeho lid“, jenž zahrnuje jak židy, tak pohany a který se vztahuje k „jeho církvi“ (Mt 16,18).

Klíčová slova: kniha Žalmů, exegeze, poutní písně, kající žalmy, Matoušovo evangelium

Summary

The purpose of this paper is on the one hand to draw attention to the message of Psalm 130 and its importance in the setting and the composition of the Book of Psalms and on the other hand to point out its usage in the Gospel of Matthew in connection with the presentation of the person of Jesus and his significance.

This paper is divided into four main parts. The first part refers to the prominence and the importance of the Psalter and of the Psalm 130 both in Church and Judaism. The second part is concerned with the historical background of the origin of the Psalm 130 and with its context in the Psalter. First, attention is paid to the question of the formation of the cycle of so-called “Songs of Ascents” or “Pilgrim Songs” (Psalm 120–134), further Psalm 130 is discussed from the viewpoint of source criticism, form criticism and redaction criticism and finally the period and the milieu of the composition of Psalm 130 is determined. In the third part on the one hand the structure of the Psalm 130 is suggested and on the other hand an exegesis of the text based on the structure proposed is offered. The fourth part focusses on the usage of Psalm 130 in the Gospel of Matthew, namely the presence of Psalm 130:8 in Matt 1:21. By the utilization of this OT text the evangelist Matthew does not only portray Jesus with the effective power which is reserved only to God and which belongs to his main characteristics but he also points out that the saving activity of God announced in Psalm 130:8 comes to its fulfilment in the work of Jesus Christ which is presented as a gift for “his people” which includes both Jews and Gentiles and which relates to “his Church” (Matt 16:18).

Keywords: Book of Psalms, exegesis, Pilgrimage songs, Penitential Psalms, Gospel of Matthew

Petr Mareček
Katedra biblických věd
CMTF UP
Univerzitní 22
771 11 OLOMOUC, Česká Republika
petr.marecek@upol.cz

„Z úst nemlúvniat a dojíatiat...“ Echo obrazu Ž 8,2b.3 v Mt 21,14-16

Zhrnutie

Tematicky veľmi prítlačlivý Žalm 8 nachádza dodnes široký ohlas, a to nielen medzi biblistami. Radí sa k tým žalmom, ktoré cituje Nový zákon na niekoľkých miestach. Vo svojom príspevku sa zameriavam na verše 2b.3, ktoré predstavujú podľa všetkého špecifický prvok neskoršej redakcie (zrejme reflexia exilu a obdobia krátko po ňom). Po krátkej sumarizácii problematiky textovej kritiky (otázka *'āšer lēnāh* vo v. 2b, *'ōz* vo v. 3) a niekoľkých poznámkach k interpretácii uvedených veršov žalmu, v článku naznačujem perspektívy teologického posolstva, predovšetkým echo udalostí exodu. Následne sa pozornosť obracia k citácii 3. verša žalmu v Novom zákone, presnejšie v kontexte epizódy vyčistenia chrámu a prepuknutia jasavého volania detí na Ježišovu slávu v Mt 21,16. V snahe osvetliť Matúšovo *proprium* epizódy v chráme sa sústreďujem na rolu jednotlivých skupín (*slepi* a *chromí*, *vel'kňazi* a *zákonníci*, *deti*) vystupujúcich v opise evanjelistu. Svetlo poskytujú predovšetkým ďalšie texty evanjelia, v ktorých uvedení protagonisti vystupujú. Zvlášť pri výraze *paides* je podnetná udalosť z Ježišovho detstva, keď krátko po odchode do Egypta evanjelista uvádza zabíjanie betlehenských chlapcov (detí). Prepojenie na udalosť exodu poskytuje aj epizóda v chráme, nové svetlo – deti tvoria súčasť spoločenstva prenasledovaného pre vyznanie Krista, no zároveň už istým spôsobom participujú na moci jeho víťazstva. Použitie žalmovej citácie v Matúšovi teda rozvíja posolstvo žalmu v kristologickom i eklesiologickom smere.

Kľúčové slová: Božia moc, marginalizovaní, oslobodenie

Summary

Psalm 8 is one of those psalms that elicit a wide range of reactions, and not only among scholars. It is cited in the New Testament several times. The present article focuses on verses 2b and 3 which are probably influenced by later redaction (during the time of the Exile and shortly after). After a textual critical overview of these verses (the question of *'āšer lēnāh* and *'ōz*) as well as some notes regarding their interpretation, the article proceeds to consider their theological content, in particular from the perspective of the Exodus events. The second part of the article deals with the New Testament citation of Ps 8:3 in Mt 21:16, in the context of Jesus' cleansing of the Temple and the children's acclamation of him. Unlike the other Synoptic accounts, the one of Matthew introduces – along with the *chief priests* – *the blind and the lame*, and also *the children*. Their role here, as well as in other Matthean texts where children are involved, is to aid in understanding Jesus' point in citing the Psalm in 21:16. Particularly inspiring, in connection with the expression *paides*, is the episode at beginning of the gospel about the massacre of the infants. The link to the Exodus events sheds light on the Temple episode, too. Children represent the community persecuted for its confession of Christ while, at the same time, already participating in His victorious power. In citing the Psalm, therefore, Matthew develops its christological and ecclesiological dimensions.

Keywords: power of God, marginaziled, release

Marek Vaňuš SVD
Collegio del Verbo Divino
Via dei Verbiti, 1
I – 00154 ROMA, Italia
vanus@svd.sk

Vojnový zvitok XII a jeho alúzie na Žalm 24

Zhrnutie

Vojnový zvitok nájdený s ďalšími zvitkami v Kumráne pri Mŕtvom mori doslovne cituje alebo sa odvoláva na mnoho biblických textov a takto ich začleňuje do vlastného textu. Veľká časť týchto starozákonných materiálov pochádza z Knihy žalmov.

V stĺpci XII Vojnového zvitku boli identifikované viaceré alúzie na žalm 24. To nám môže pomôcť lepšie pochopiť Ž 24, nakoľko vedecká diskusia ešte nedosiahla konsenzus ohľadom jeho historického pozadia a otázna ostáva aj jeho údajná funkcia v liturgii. Pri štúdiu týchto alúzií sa treba vyhnúť riziku, aby sa význam novšieho dokumentu (Vojnový zvitok) automaticky neprenášal a neaplikoval na starší dokument (Ž 24). Táto neskoršia recepcia ukazuje, ako neskorší autori vnímali cieľ a funkciu žalmu a tiež akým smerom sa žalm ponúkal pre neskoršiu interpretáciu.

Hymnus XII,7–16 bol zrejme určený pre moment počas boja a kombinuje liturgické prvky s vojenským kontextom, čím evokuje ideu svätej vojny. Používa dva Božie tituly zo Ž 24: „Kráľ slávy“ a „Vojnový hrdina“. Explicitná prítomnosť Boha ako mocného hrdinu v armáde dáva istotu budúceho víťazstva.

V druhom prípade je použitý text zo Ž 24,7.9 „Zdvihnite, brány, svoje hlavice a vyvýšte sa, brány prastaré, lebo má vstúpiť kráľ slávy“ a je prepracovaný na „Otvor svoje brány natrvalo, aby sa ti prinieslo bohatstvo národov!“ (XII,13-14). Kontinuita je daná vojenským kontextom, ale dôraz sa presúva a z víťazstva budú teraz profitovať ľudia zapojení do vojny.

Kľúčové slová: eschatologická vojna, Kráľ slávy, Vojnový hrdina, víťazstvo

Summary

The War Scroll from among the Dead Sea Scrolls uses numerous biblical texts in different ways, quoting them explicitly in some instances, but mostly alluding to them and incorporating them into its own compositions. A significant part of this Old Testament material is from the Book of Psalms.

Several allusions to Psalm 24 have been detected in col. XII of the War Scroll. This fact can have an impact on our understanding of Psalm 24, since the scholarly debate has not agreed on its specific historical background yet and its alleged function in the liturgy is still questioned. Studying these allusions, one has to avoid the danger of transferring the meaning of a more recent document (War Scroll) and its use of material from Ps 24 to the older document itself. At the same time, use of the older material shows how it was understood in successive periods plus the possible meanings to which the older document (Ps 24) was opening itself.

Most likely the hymn XII,7-16 was intended for a moment during the actual combat and it combines liturgical features with a military context, thus conveying the idea of holy war. Here the two titles from Ps 24 are being used: “King of glory” and “War Hero”. The explicit presence of God as a strong hero in the army is a guarantee of success and victory, now envisioned for the future. The second instance is a reworking of Ps 24:7.9 “Lift up your heads, O gates; rise up, you ancient portals, that the king of glory may enter” into “Open your gates continuously so that the wealth of the nations can be brought to you” (XII,13-14). There is continuity as far as the military context is concerned, but the emphasis is shifted to the profit of people involved in the war now.

Keywords: eschatological war, King of the Glory, warrior Hero, victory

Libor Marek
Collegio Teutonico
Via d. Sagrestia, 17
I – 00120 ROMA, Italia
libor_marek@hotmail.com

Technika prekladu z biblickej gréčtiny (2):

Druhy techník prekladu starovekej literatúry a príklad prekladu participíí v slovenskom komentárovom preklade

Zhrnutie

Prekladateľ starovekej literatúry si môže vybrať spomedzi troch základných prekladateľských techník, ktoré sa pokladajú za legitímne – filologický, kultúrny a komentárový preklad. Všetky z nich sa zakladajú na princípe funkčnej ekvivalencie. Filologický preklad je nielen lingvisticky verný originálu, ale spomedzi možných prekladových variantov si vyberá ten najelegantnejší. Vysvetľovacie poznámky sú stručné. Kultúrny preklad sa usiluje prekladať aj kultúrne reálie. Komentár je zabudovaný priamo do textu prekladu. Komentárový preklad si vyberá taký prekladový variant, ktorý je formálne najbližší vyjadreniu v pôvodnom jazyku – rešpektuje teda aj formálnu ekvivalenciu, pokiaľ to je možné. Takýto preklad nemá existenciu sám osebe, ale tvorí siamské dvojča s podrobným textovým komentárom.

Komentárový preklad so svojím sekundárnym princípom formálnej korešpondencie sa často zamieňa s nelegitímnou technikou doslovného prekladu. Rozdiel medzi týmito dvoma postupmi je ukázaný na príklade participíí. Lingvistická analýza originálu rozoznáva niekoľko ich funkcií: 1. prívlastkové participiá, 2. príslovkové a doplnkové participiá, 3. participiá namiesto určitých slovies, 4. grafické participiá, 5. participiá vo vyjadreniach účelu, 6. konštrukcia typu $\epsilon\acute{\iota}\pi\epsilon\nu \lambda\acute{\epsilon}\gamma\omega\nu$, 7. grécke participium ako preklad hebrejského absolútneho infinitívu. Každá z týchto skupín si vyžaduje inú reštrukturalizáciu v slovenčine. V rámci jednotlivých skupín však preklad musí byť konzistentný.

Kľúčové slová: technika prekladu, (biblická) gréčtina, participiá

Summary

For a translator of ancient literature three basic techniques are considered legitimate: philological, cultural, and commentary translation – all of them respect the principle of the functional equivalence. While being linguistically faithful to the original, the philological translation chooses the most elegant way of expression. Explanatory notes are concise. The cultural translation attempts to “translate” cultural realia as well. Any commentary is built into the text of the translation itself. A commentary translation chooses such a translational equivalent that is formally closest to the original expression – it respects also the formal correspondence as far as possible. Such a translation does not have any life of its own, but forms a Siamese twin with the exhaustive textual commentary.

The commentary translation with its secondary principle of formal correspondence is often confused with the illegitimate translation technique of the literal translation. The difference between them is shown on the example of participles. Linguistic analysis of the original recognizes several kinds of usage: (1) adjective participles, (2) adverbial and predicative participles, (3) analytic verbal expressions, (4) graphic participles, (5) participles expressing purpose, (6) construction of the type $\epsilon\acute{\iota}\pi\epsilon\nu \lambda\acute{\epsilon}\gamma\omega\nu$, (7) Greek participle as the translation of the Hebrew absolute infinitive. Each of these groups should be restructured in Slovak in a different way. Within the boundaries of one group, however, the translation is consistent.

Keywords: translation technique, (biblical) Greek, participles

Helena Panczová
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P. O. Box 173
814 99 BRATISLAVA, Slovenská republika
helena.panczova@tftu.sk

POZNÁMKY

Prečo „odoprel si“ v Ž 8,6a

Zhrnutie

Stvorený a oslávený človek je témou stredových veršov Žalmu 8 (vv. 5-6). Na základe lexikálnej argumentácie možno v. 6a preložiť „odoprel si mu trocha z Boha“. Argumentácia sa opiera aj o pozorovanie výskytu kľúčových termínov „človek“ אָדָם a „Boh“ אֱלֹהִים (365-krát) v Žaltári, o premyslené literárne umiestnenie Žalmu 8 v kontexte Žalmov 3–8 a o literárno-tematické súvislosti Žalmu 8 s rozprávaním o stvorení v Gn 1. Ž 8,6 vovádza človeka do plňšieho pochopenia reality človeka vo vzťahu k Bohu. Človek nevlastní božskú dokonalosť nie z Božieho svojvoľného rozhodnutia. Božskej bezchybnosti nebol pozbavený prvotne ani z dôvodu hriechu, ale, čo žalm prízvukuje, z dôvodu, že je len stvorením a nie je rovný Bohu.

Kľúčové slová: biblická teológia, stvorenie človeka, Genezis, Žaltár, Žalm 8

Summary

Created and glorified human being is the main theme of the central verses of Psalm 8 (vv. 5-6). Based on lexical arguments, v. 6a could be translated “you have denied him a little bit of God”. Reasoning is supported by the observation of key terms “man” אָדָם and “God” אֱלֹהִים (365 occurrences) in the Psalter, by a thoughtful literary placement of Psalm 8 in the context of Psalms 3–8 and by literary-thematic relation of Psalm 8 with the story of creation in Genesis 1. Psalm 8:6 introduces humans to a fuller understanding of the reality of the human relation to God. That a person does not have a divine faultlessness, it is not because of God’s arbitrary decision. Humans were denied of divine perfection not primarily because of sin, but as the psalm highlights, because they are creatures and (they are) not (equal to) God.

Keywords: biblical theology, creation of human, Genesis, Psalter, Psalm 8

Blažej Štrba
Banská 28
976 32 BADÍN, Slovenská republika

RECENZIE

VARŠO, Miroslav: *Abdiáš, Jonáš, Micheáš (Komentáre k Starému zákonu 2)*, Trnava: Dobrá kniha, 2010. 320 s. ISBN 978-80-7141-690-6.

Publikácia Miroslava Varšu *Abdiáš, Jonáš a Micheáš* vyšla v roku 2010 z vydavateľstva Dobrá kniha ako druhý zväzok edície Komentáre k Starému zákonu v spolupráci s Teologickou fakultou Trnavskej univerzity. Kopíruje stanovenú základnú štruktúru prvého zväzku – komentár ku knihe Genezis (2008). Najprv predstavíme jej štruktúru a celkový prínos diela, jeho koncepcie a následne nahliadneme do niektorých konkrétnych príkladov.

Zo štruktúry Varšovho diela je zrejmé, že komentár je diferencovaný a súčasne aj prehľadný. Publikácia začína preliminárnymi informáciami (s. 7-28), po ktorých nasleduje podstatná časť – komentár k trom prorockým spisom, ktorým sa dielo i končí (s. 32-320). Trochu podrobnejšie: po Obsahu (s. 7-9), nasleduje Predhovor hlavného editora Petra Dubovského SJ (s. 11-13), abecedný zoznam Skratiek (s. 15-16), Mená spomínaných cirkevných otcov a ich spisov (s. 17-18), Mená spomínaných rabínov a použitých rabínskych spisov (s. 19-20) a zoznam ostatnej Použitej literatúry (s. 21-28). Podstatná časť publikácie pozostáva z troch celkov – komentáre k Abdiášovi (s. 31-84), Jonášovi (s. 85-179) a Micheášovi (s. 181-320). (...)

Blažej Štrba

OZNAMY

Slovenský biblista a zároveň i člen redakčnej rady *StBiSl* PETER DUBOVSKÝ SJ bol 23. mája 2013 menovaný za dekana Fakulty biblických vied Pápežského Biblického Inštitútu v Ríme, kde už od roku 2006 pôsobí ako profesor pre starozákonnú exegézu. Jeho mandát nadobudne účinnosť 1. septembra 2013 a potrvá nasledujúce tri roky.

Redakcia *StBiSl* mu úprimne žela veľa múdrosti a tvorivých síl pri plnení zodpovednej úlohy, ktorá mu bola zverená.

Libri ad directionem missi

Liber Annuus. Studium Biblicum Franciscanum 50. Editor Massimo Pazzini. Jerusalem: Studium Biblicum Franciscanum, 2011. 553 s. ISBN 978-88-6240-121-0. ISSN 0081-8933.

Liber Annuus. Studium Biblicum Franciscanum 51. Editor L. Daniel Chrupcała. Jerusalem: Studium Biblicum Franciscanum, 2012. 728 s. ISBN 978-88-6240-143-2. ISSN 0081-8933.

Liber Annuus. Studium Biblicum Franciscanum 52. Editor L. Daniel Chrupcała. Jerusalem: Studium Biblicum Franciscanum, 2013. 658 s. ISBN 978-88-6240-173-9. ISSN 0081-8933.

PACNER, Stanislav: *Důvěřovat v člověka a důvěřovat v Hospodina (Jer 17,5-13). Exegeticko-teologický výklad*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 411 s. ISBN 978-80-2442-657-0.

TIŇO, Jozef a kol.: *Exodus* (Komentáře k Starému zákonu 3), Trnava: Dobrá kniha – Teologická fakulta Trnavskej Univerzity, 2013. 950 s. ISBN 978-80-7141-766-8.